

บทที่ ๑

บทนำ

มนุษย์ในสมัยโบราณแสดงความรู้สึกนึกคิดต่อกันด้วยการแสดงกริยาอาการต่าง ๆ เช่น ร้องตะโกน และแสดงท่าทางประกอบ ต่อมาเมื่อมนุษย์รู้จักพูดจาก็มีความสะดวกในการติดต่อกันมากขึ้น แต่การพูดจายังคงเดิยไม่เพียงพอที่มนุษย์จะใช้ติดต่อสื่อสารกัน จึงได้เกิดมีการวาดภาพแสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ความคิดหรือความรู้สึกคงอยู่เป็นเวลานาน แต่การวาดภาพแทนคน สัตว์ สิ่งของ ในสมัยก่อนไม่ได้เขียนเป็นรูปร่างอย่างถูกต้อง มีลักษณะคล้ายกับการเขียนตัวเลขในปัจจุบัน แต่สามารถเข้าใจกันได้ มนุษย์สมัยก่อนหาว่า การสื่อสารด้วยการเขียนภาพในสมัยของตนนั้น ได้เป็นต้นกำเนิดของการเขียนหนังสือของมนุษย์ในสมัยต่อมา

ภาพจึงมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์ใช้ประกอบในหนังสือตัวเขียนและตัวพิมพ์ และมีวิวัฒนาการตั้งแต่เป็นภาพเขียน จนเป็นภาพพิมพ์ลอกในหนังสือ และในที่สุดมีการพิมพ์ภาพถ่ายและภาพสีในหนังสือได้ ภาพจึงมีวิวัฒนาการมาพร้อม ๆ กับตัวหนังสือ หนังสือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะทำไห้คนเรามีความก้าวหน้า เพราะวามมนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วต้องหัด ต้องเรียน ทั้งในทางกาย และในทางใจ เพื่อที่จะมีความสามารถและมีความรู้ที่จะดำรงชีพได้^๒ ภาพประกอบมีความสำคัญควบคู่กับหนังสือ เป็นสิ่งที่ประดับและประกอบเนื้อเรื่องในหนังสือ ทำให้หนังสือน่าอ่าน น่าสนใจมากขึ้นและอธิบายเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติ และวิวัฒนาการของภาพประกอบในหนังสือไทย ตั้งแต่ภาพประกอบในหนังสือประเภทตัวเขียน จนถึงภาพประกอบในหนังสือตัวพิมพ์ตั้งแต่สมัยเริ่มการพิมพ์จนถึงสมัยปัจจุบัน

^๑Douglas C. McMurtrie, The Story of Printing and Book Making (Oxford: Oxford University Press, 1953), p.1

^๒"พระบรมราชาบาทพระราชนานแคะคณะสมาชิกหอสมุดทั่วประเทศ", วารสารหอสมุด

ความหมายของการศึกษาวิจัย

๑. เพื่อศึกษา เรื่องวิวัฒนาการของภาพในหนังสือไทย ตั้งแต่หนังสือประเภทฉบับตัวเขียน หนังสือตัวพิมพ์ตั้งแต่สมัยเริ่มการพิมพ์จนถึงสมัยปัจจุบัน
๒. เพื่อให้ทราบคุณค่าของภาพประกอบในหนังสือไทย
๓. เพื่อศึกษา เรื่องการเขียนภาพประกอบ การดำเนินงานการพิมพ์ภาพประกอบในหนังสือไทย
๔. เพื่อเป็นแนวทางให้ยูนิลีตหนังสือโดยลีตหนังสือที่มีภาพประกอบที่ดี และเหมาะสม
๕. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องภาพประกอบในหนังสือไทยในแง่อื่น ๆต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของภาพประกอบในหนังสือภาษาไทย โดยแยกเป็น ๒ ประเภท คือ หนังสือประเภทตัวเขียน และหนังสือประเภทตัวพิมพ์เท่าที่สามารถจะติดตามได้จนถึงสมัยปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๑๖) ในการเรียบเรียงเรื่องนี้จะกล่าวไปตามลำดับดังนี้ คือ ในเรื่องหนังสือประเภทตัวเขียนจะกล่าวถึงการทำหนังสือตัวเขียน และประวัติการเขียนภาพ และลักษณะของภาพในหนังสือตัวเขียน ในเรื่องหนังสือตัวพิมพ์จะกล่าวถึงการพิมพ์ในแต่ละสมัยเพื่อเป็นพื้นฐานประกอบเรื่องและอธิบายลักษณะของภาพ จุดมุ่งหมายของการใช้ภาพ และนักเขียนภาพในแต่ละสมัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน การศึกษาวิจัยเรื่องนี้อาจจะให้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติและวิวัฒนาการของหนังสือและภาพประกอบในหนังสือไทย ตั้งแต่ภาพประกอบในหนังสือตัวเขียน ตลอดมาจนถึงภาพประกอบในหนังสือไทยประเภทตัวพิมพ์สมัยต่าง ๆจนถึงปัจจุบัน
๒. ทำให้ทราบถึงวิธีการสร้างภาพประกอบที่ดีและเหมาะสมในหนังสือไทย โดยเฉพาะหนังสือสำหรับเด็ก

๓. ช่วยเป็นแนวทางในการผลิตหนังสือไทยให้มีคุณภาพดีขึ้นซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการอ่านอันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการห้องสมุดเป็นอย่างมาก
๔. มีคุณค่าต่อการศึกษาวิชาบรรณารักษะและแกว่งวรรณกรรมทั่วไป
๕. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเรื่องภาพประกอบในหนังสือไทยในแง่อื่น ๆ ต่อไป

วิธีทำ เป็นการค้นคว้าและศึกษาวิจัย

๑. ศึกษาและค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของภาพประกอบในหนังสือต่างประเทศ
๒. ศึกษา และค้นคว้าจากต้นฉบับตัวเขียนในแผนกต้นฉบับตัวเขียนหอสมุดแห่งชาติ หนังสือตัวพิมพ์ที่เป็นหนังสือหายากในหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดศูนย์ศึกษาศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติและวิวัฒนาการของหนังสือไทย และภาพประกอบในหนังสือไทย

๓. โดยวิธีการสัมภาษณ์

- ๓.๑ สัมภาษณ์นายชูศักดิ์ พิษเกษร หัวหน้าแผนกต้นฉบับตัวเขียน หอสมุดแห่งชาติ เกี่ยวกับภาพในสมุดข่อย
- ๓.๒ สัมภาษณ์ นางสาวละเมียด ลิมอักษร หัวหน้าฝ่ายวิชาการขององค์การศึกษาศาสตรา เกี่ยวกับการจัดทำภาพ และสร้างภาพประกอบในหนังสือไทยของสำนักพิมพ์
- ๓.๓ สัมภาษณ์ นายเชาว์เลิศ เลิศขไลหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตหนังสือตำราของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช เกี่ยวกับการจัดทำภาพ และการสร้างภาพประกอบของสำนักพิมพ์
- ๓.๔ สัมภาษณ์ บาทหลวง คาเบรียล แวนนีเออร์ (R. F. Gabriel Vanier) ผู้จัดการโรงพิมพ์อัสสัมชัญ เกี่ยวกับภาพนักบุญหลุยส์ ฟ. ซีแลร์ ไคกลาวไว้ใน หนังสือครุศึกษา เล่ม ๕ ของโรงเรียนอัสสัมชัญซึ่งถือว่าภาพนี้เป็นภาพประกอบที่เก่าแก่ที่สุดในหนังสือไทยประเภทตัวพิมพ์เท่าที่ผู้เขียนสามารถจะค้นได้

- ๓.๕ สัมภาษณ์ นายประยูร จรรย์วางษ์ นักเขียนภาพการ์ตูนการเมืองและสังคมเกี่ยวกับชีวประวัติ และการเขียนภาพประกอบในหนังสือ พร้อมกับศึกษาจากบทความต่าง ๆ ที่เขียนถึงนายประยูร จรรย์วางษ์
- ๓.๖ สัมภาษณ์ นายชาอุณรงศ์ พิษฐานนท์ อาจารย์วิทยาลัยเพาะช่าง ซึ่งมีอาชีพเป็นนักเขียนภาพประกอบนวนิยายในหนังสือพิมพ์ เคลิเมลวันจันทร์ คุณหญิง และ ลดนา เกี่ยวกับเรื่องการเขียนภาพประกอบนวนิยายในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์

การวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาประวัติความเป็นมาของภาพประกอบในหนังสือไทย นั้นไม่เคยมีการศึกษาในประเทศไทย แต่ก็ได้มีผู้เห็นความสำคัญของภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้ทำการวิจัยและศึกษาค้นคว้ามาแล้ว ๔ ราย คือ

เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๘ - สุนันท์ จุฑะสร^๓ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย"

จุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่องนี้ คือ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชอบโดยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ คน ทั้งชายและหญิง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ๑ ถึงชั้นประถมศึกษา ๔ ของโรงเรียน ๕ แห่งในจังหวัดพระนคร ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ประเภท ประเภทแรกเป็นการศึกษาเพื่อหาแบบ สี และขนาดของภาพที่นักเรียนชอบ ใช้ภาพที่สร้างขึ้นเองให้มีแบบ สี ๓ ขนาดต่าง ๆ กันเป็นเครื่องมือ ส่วนประเภทที่สองเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่า ภาพประกอบแบบเรียนของสำนักพิมพ์สามแห่งที่ใช้อยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นนั้น - สักเรียนชอบภาพในแบบเรียนของสำนักพิมพ์ใดมากที่สุด

---

^๓ สุนันท์ จุฑะสร, "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘)

การศึกษาประเภทแรก ผู้วิจัยสร้างภาพขึ้นมาสามชุด ชุดแรกประกอบด้วยภาพ ๓ แบบ คือ ภาพสเกตซ์เหมือนจริง ภาพถ่าย และภาพเขียนหมย ชุดที่สองประกอบด้วย ภาพหลายสี และภาพขาวดำ ซึ่งมี ๓ แบบ รวมเป็น ๖ ภาพ ชุดที่สามประกอบด้วย ภาพขนาดครึ่งหน้า และภาพเต็มหน้าซึ่งเป็นภาพหลายสี ภาพขาวดำ และมี ๓ แบบ รวม ๒๔ ภาพ ผู้วิจัยได้นำภาพแต่ละชุดให้กลุ่มตัวอย่างดู และให้เลือกว่าตนชอบภาพใหนมากที่สุดในแต่ละชุด

การศึกษาประเภทที่สอง ผู้วิจัยเลือกแบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔ ชั้นละ ๓ เล่ม ของ ๓ สำนักพิมพ์ เลือกภาพประกอบที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันจากแบบเรียนทั้งสามเล่ม แล้วให้นักเรียนดูว่า ตนชอบภาพจากหนังสือเล่มใหนมากที่สุด ภาพทั้งหมดมีชั้นละ ๑๐ ชุด (ชุดละ ๓ ภาพจากแบบเรียนต่างสำนักพิมพ์กันเล่มละ ๑ ภาพ)

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษากลับนี้ไว้ดังนี้

- ๑. ภาพเขียนหมยมีรายละเอียดน้อย เข้าใจง่าย ได้รับความสนใจมากที่สุด ภาพถ่ายได้รับความสนใจปานกลาง ส่วนภาพวาดเหมือนจริงได้รับความสนใจน้อยที่สุด
- ๒. ภาพหลายสี ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาวดำ
- ๓. ภาพขนาดโต ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก ภาพเขียนหมยขนาดเต็มหน้า ได้รับความสนใจมากที่สุด
- ๔. ภาพประกอบแบบเรียนของไทยวัฒนาพานิช ได้รับความสนใจมากกว่าอีกสองสำนักพิมพ์
- ๕. แบบเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นของไทย ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่าครึ่งหน้า

เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๒ พีรบุษ ภาสุภภัทร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบทดสอบ ๒ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ ได้แก่ภาพวาดขาวดำ ภาพวาดสี ภาพถ่ายขาวดำ ภาพถ่ายสี รวมทั้งสิ้น

“พีรบุษ ภาสุภภัทร, "หลักเกณฑ์ในการสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒)

๑๒ ชุด ให้นักเรียนเลือกเปรียบเทียบแบบที่ ๒ ซึ่งเป็นภาพจากหนังสือแบบเรียน ๑๒ ภาพ โดยใช้ทดสอบกับประชากรเพศชาย และหญิง ๒๐๐ คน จากโรงเรียนสหศึกษารัฐบาล โรงเรียนสหศึกษาราชการ โรงเรียนรัฐบาลชาย-หญิง โรงเรียนราชการชาย-หญิง

ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชอบภาพวาดเหมือนของจริงมากกว่าภาพถ่าย เพราะเน้นรายละเอียดได้ชัดเจนกว่า ความสนใจเกี่ยวกับสีนั้น นักเรียนชอบภาพสีหลายสีมากกว่าภาพขาวดำ และนักเรียนชอบภาพวาดเหมือนของจริงหลายสีมากที่สุด ภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ได้รับการเลือกมากกว่าภาพในหนังสือแบบเรียน

จากผลการวิจัยผู้วิจัยสรุปว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขแบบเรียนที่มีอยู่ในด้านความถูกต้องของคุณลักษณะของภาพ โดยเฉพาะภาพสีมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ วุฒิ แตรสังข์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาแบบ สี และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบภาพประกอบแบบเรียนที่มีลักษณะเป็นอย่างไร โดยศึกษากับนักเรียน ๒ กลุ่ม ๆ ละ ๓๐๐ คน ให้แต่ละกลุ่มดูภาพซึ่งมีเนื้อหากลุ่มละเนื้อหา แต่แบบ สี และขนาดของภาพเป็นทำนองเดียวกันทั้งสองกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นของตนว่าชอบภาพแต่ละลักษณะมากน้อยเพียงใดวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Scaling Judgement

ผลปรากฏว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิงในระดับชั้นใด ชอบภาพถ่ายมากกว่าภาพวาดแรเงา หรือภาพวาดลายเส้น ชอบภาพหลายสีแบบธรรมชาติมากกว่าภาพขาวดำ หรือภาพสีเดียว ชอบภาพขนาดใหญ่มากกว่าภาพขนาดกลาง และภาพขนาดเล็ก อิทธิพลของแบบและสี และขนาดของภาพมีต่อการเลือกภาพของนักเรียนชายอายุ ๑๓ ปี ที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๘ มากกว่าต่อการเลือกภาพของนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามแบบของภาพมีอิทธิพลต่อการเลือกภาพของนักเรียน

วุฒิ แตรสังข์, "การศึกษาแบบ, สี, และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๔)

มากที่สุด และขนาดมีอิทธิพลน้อยที่สุด กล่าวคือถ้าใช้ภาพถ่ายแทนภาพลายเส้นหรือภาพแรเงา จะทำให้ภาพนั้นดึงดูดความสนใจได้มากขึ้นเป็นอันมาก นักเรียนจะสนใจภาพนั้นเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ นิลองชัย สุรวัฒนบุรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" โดยมีความมุ่งหมายเพื่อหาแบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กระดับอนุบาลที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบ วิธีดำเนินการโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบความชอบแบบ และสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กระดับอนุบาล คือภาพที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ๕ จำพวก คือ ภาพวาดเหมือนจริงแรเงา (สีขาวดำ สี ๑ สี และสีหลายสี) ภาพวาดเหมือนจริงลายเส้น (สีขาวดำ สี ๑ สี และสีหลายสี) ภาพประติมากรรมง่ายๆแบบลายเส้น (สีขาวดำ สี ๑ สี และสีหลายสี) และภาพถ่าย (สีขาวดำ สี ๑ สี และสีหลายสี) รวม ๑๕ ลักษณะ แบ่งเป็นชุด ๆ สำหรับการทดลอง รวมทั้งสิ้น ๕ ชุด ประชากรที่ใช้ในการทดสอบเป็นนักเรียนระดับอนุบาล เพศชายและหญิงอายุระหว่าง ๓ - ๕ ปี จำนวน ๑๐๐ คน จากโรงเรียนอนุบาล ๕ โรงเรียน ให้นักเรียนเลือกภาพตามลำดับความชอบจากมากไปหาน้อย ข้อมูลที่ได้จากการเลือกของนักเรียนได้นำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย และทดสอบความแตกต่างของคะแนนด้วย

ผลการวิจัยปรากฏว่า (๑) คะแนนที่ภาพแต่ละภาพได้รับมีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ ๑ เปอร์เซ็นต์ ภาพที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ ภาพประติมากรรมแรเงาสีหลายสี รองลงมาคือ ภาพประติมากรรมลายเส้นสีหลายสี ภาพถายสีหลายสี ภาพเหมือนจริงแรเงาสีหลายสี ภาพเหมือนจริงลายเส้นสีหลายสี ภาพถายสี ๑ สี ภาพประติมากรรมแรเงาสี ๑ สี ภาพประติมากรรมลายเส้นสี ๑ สี ภาพเหมือนจริงลายเส้นสี ๑ สี ภาพถายขาวดำ ภาพเหมือนจริงแรเงาขาวดำ และภาพเหมือนจริงลายเส้นขาวดำเป็นอันดับสุดท้าย คะแนนที่ภาพแต่ละจำพวกได้รับมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จำพวกภาพที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบมากที่สุดคือ ภาพประติมากรรมแรเงา รองลงมาคือ ภาพประติมากรรมลายเส้น ภาพถายและภาพเหมือนจริงทั้งแรเงาและลายเส้น

๒ นิลองชัย สุรวัฒนบุรณ "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕)

(๒) นักเรียนในระดับอนุบาลชอบภาพสีหลายสีมากกว่าภาพสี ๑ สี และภาพสีขาวดำ ภาพที่มีสีเพิ่มขึ้นได้รับเลือกมากขึ้น จะเห็นได้ว่านักเรียนชอบภาพสี ๑ สีมากกว่าภาพสีขาวดำ ทุกลักษณะของภาพ และชอบภาพสีหลายสีมากกว่าสี ๑ สี และภาพสีขาวดำทุกลักษณะภาพเช่นเดียวกัน สีจึงมีอิทธิพลต่อการเลือกภาพของนักเรียนมากกว่าแบบของภาพ

ในคานประวัติและวิวัฒนาการของการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย มีผู้วิจัยมาแล้ว ๑ ราย

คือ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ อ่ำไพ จันทร์จิระ^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประวัติและวิวัฒนาการของการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย" เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย ความสำคัญของการพิมพ์หนังสือที่มีต่อการศึกษา ปัญหาของการพิมพ์หนังสือ และเพื่อให้ข้อคิดเห็นในการแก้ปัญหาเหล่านั้น และเพื่อรวบรวมรายชื่อโรงพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือในนครหลวงกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ผลการวิจัยปรากฏว่า ประเทศไทยเริ่มมีการพิมพ์หนังสือตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีชนนารีฝรั่งเศษเป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่ แต่เป็นการพิมพ์โดยใช้ตัวอักษรโรมัน การพิมพ์ด้วยตัวอักษรไทยเริ่มมีใช้ในรัชกาลที่ ๓ การพิมพ์หนังสือในสมัยแรก ๆ พระเจ้าแผ่นดินทรงใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะทรงติดต่อกับราษฎร กิจกรรมพิมพ์เจริญสูงสุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปัจจุบันนี้ โรงพิมพ์ทั้งของรัฐบาล และเอกชนพิมพ์หนังสือออกมาเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการพิมพ์หนังสือสูงสุดจำนวน ๔,๔๔๔ ชื่อเรื่อง หนังสือที่พิมพ์มากที่สุดเป็นหนังสือในหมวดความรู้ทั่วไป คือมีจำนวนรอยละ ๒๕.๑๔

ปัญหาสำคัญของการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย คือ ไม่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลเพียงพอ และคนไม่ชอบอ่านหนังสือ

เพื่อที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลควรส่งเสริมกิจการพิมพ์หนังสือเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นผลดีในการทำให้การผลิตหนังสือมีคุณภาพสูง และราคาการผลิตต่ำลง

^๑อ่ำไพ จันทร์จิระ, "ประวัติและวิวัฒนาการของการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕) (อัครสำเนา)